

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

11 ЖИЛД, 8 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 11, НОМЕР 8

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 11, ISSUE 8

ТОШКЕНТ-2026

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№8 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2026-8>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'affor
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Yosuke Shamoto
yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)
Umarxanova Dildora Sharipxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nematov Jo'rabek Nematilloevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xusanov Ozod Tillabayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Selimanova Svetlana Mixaylovna
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Peshkova Xristina Vyacheslavovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
Sung Un Lee
yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ҲУҚУҚРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ruziyev Rustam Jabborovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Borotov Mirodiljon Xomudjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Shomuxamedova Zamira Shoislamovna
yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)
Ahmad Issa Altweissi
yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)
Mexmonov Kambariddin Miradxanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ҲУҚУҚРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.
Kanton Federal sud markazi (AQSH)
Borut Strazisar
Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОИЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxanovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Gasanov Mixail Yuriyevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Sattorova Gulnoza Djurakulovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)
Denisov Gleb
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirazov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Axadov Sobirjon Murodovich

JANGOVR SPORT MUHITIDA KRIMINAL SUBMADANIYATNING SHAKLLANISHI, SABABLARI HAMDA XAVF-XATARLARI.....5

2. Хуррамова Адолат Баходир кизи

“ХУҚУҚИЙ МАНФААТ” АТАМАСИНИНГ ГЕНЕЗИСИ ВА ЭВОЛЮЦИЯСИ: МАҲАЛЛИЙ ВА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА ҚИЁСИЙ ТАҲЛИЛИ.....12

3. Xojimuhamedova Dilbar Rixsiboyevna

ADLIYA XODIMINING KASBIY KOMPETENSIYALARIDA MUOMALA MADANIYATI....24

4. Shermatov Elyor

SUV KADASTR AXBOROTI VA UNI HUQUQIY REJIMI: TUSHUNCHASI, TURLARI VA TARTIBGA SOLISH MASALALARI.....31

5. Mamarasulov Doston Rustam o‘g‘li

NOMULKIY XUSUSIYATGA EGA IJRO HUJJATLARI: TUSHUNCHA VA TURLARI, MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI AMALGA OSHIRISHNING UMUMIY SHARTLARI.....38

6. Ҳамидов Нурмуҳаммад Ориф ўғли

СУНЬИЙ ИНТЕЛЛЕКТ ВА УНДАН ФОЙДАЛАНИБ ЖИНОЯТ СОДИР ЭТГАНЛИК УЧУН ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИККА ОИД АЙРИМ ХОРИЖИЙ МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАСИ.....45

7. Курбанов Маъруфжон Мамадаминвич

АТРОФ-МУҲИТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВА ТАБИАТДАН ФОЙДАЛАНИШ СОҲАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР УЧУН ЖАВОБГАРЛИК МУАММОЛАРИ.....54

8. Mirxamidov Mirmansur Mirshaxidovich

UYUSHGAN JINOYATCHILIKNING TUSHUNCHASI, MOHIYATI HAMDA KRIMINOLOGIK VA HUQUQIY JIHATLARI.....62

9. Primov Baxtiyor Olim o‘g‘li

AYRIM XORIJIY DAVLATLAR JINOYAT QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIVLARGA OID JINOIY QILMISHLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI.....69

10. Тўхтаев Фирдавс Мустафокул ўғли

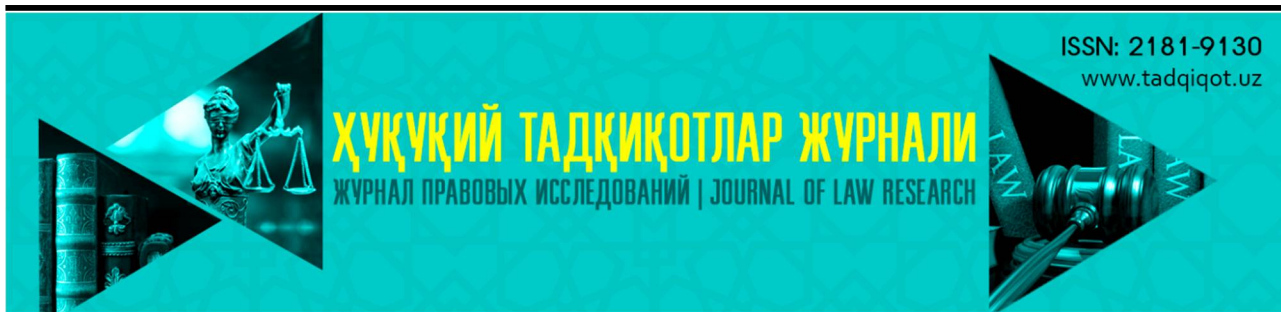
ЭКСТРЕМИЗМНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА ИЖТИМОИЙ ХАВФИ.....81

11. Тўраев Эшон Амиджонович

ЁШЛАР ЎРТАСИДАГИ УЮШГАН ЖИНОИЙ ГУРУҲЛАР ФАОЛИЯТИНИ ФОШ ЭТИШНИНГ ХАЛҚАРО-ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ВА ТРАНСМИЛЛИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ.....90

12. Муродов Бахтиёржон Баходирович, Омонов Зафаржон Рахмоналиевич

ИШНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШДА СУД НАЗОРАТИНИНГ ТАШКИЛИЙ-ХУҚУҚИЙ АСОСЛАРИ ВА ПРОЦЕССУАЛ ЧЕГАРАЛАРИ.....101

Primov Baxtiyor Olim o'g'li,

Odil sudlov akademiyasi mustaqil izlanuvchisi,
yuridik fanlar falsafa doktori (PhD)

ORCID: 0000-0002-8970-9029

E-mail: baxti13051993@gmail.com

AYRIM XORIJIY DAVLATLAR JINOYAT QONUNCHILIGIDA KRIPTO-AKTIVLARGA OID JINOIY QILMISHLAR UCHUN JAVOBGARLIKNING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI

For citation: Primov Bahtiyor Olim ogli. A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF LIABILITY FOR CRIMINAL OFFENSES RELATED TO CRYPTO-ASSETS IN THE CRIMINAL LEGISLATION OF SELECTED FOREIGN COUNTRIES. Journal of Law Research. 2026, 11 vol., issue 8.

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.23067453>

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ayrim xorijiy davlatlar va MDH mamlakatlari jinoyat qonunchiligida kripto-aktivlarga oid jinoiy qilmishlar uchun javobgarlik masalalari qiyosiy-huquqiy metod vositasida tahlil qilingan. AQSh, Yevropa Ittifoqi, Singapur, Janubiy Koreya, Rossiya va Qozog'iston tajribalari o'rganilib, ularning ijobiy jihatlari va tizimli bo'shliqlari aniqlangan. Muallif g'arb va sharq olimlarining repressiv yondashuvlari, yuridik shaxslarning jinoiy javobgarligi va kripto-o'g'rilik obyektlari bo'yicha qarashlari bilan ilmiy polemikaga kirishadi. Tadqiqot natijasida O'zbekiston Respublikasi Jinoyat va Jinoyat-protsessual kodekslarini takomillashtirishga qaratilgan, xususan, kripto-bozor manipulyatsiyasi uchun javobgarlik belgilash, sun'iy intellektdan foydalanishni og'irlashtiruvchi holat sifatida kiritish hamda raqamli aktivlarni masofadan turib xatlash (muzlatish) mexanizmini yaratish bo'yicha aniq qonunchilik takliflari ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: kripto-aktiv, blokcheyn, qiyosiy-huquqiy tahlil, ma'muriy preyuditsiya, bozor manipulyatsiyasi, sun'iy intellekt, masofadan xatlash, virtual hamyon.

Примов Бахтиёр Олим угли,

Самостоятельный соискатель Академии правосудия,
доктор философии по юридическим наукам ,

ORCID: 0000-0002-8970-9029

E-mail: baxti13051993@gmail.com

СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ЗА ПРЕСТУПНЫЕ ДЕЯНИЯ, СВЯЗАННЫЕ С КРИПТОАКТИВАМИ, В УГОЛОВНОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ НЕКОТОРЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН

АННОТАЦИЯ

В данной статье на основе сравнительно-правового метода анализируются вопросы ответственности за преступления, связанные с криптоактивами, в уголовном законодательстве ряда зарубежных стран и государств СНГ. Изучен опыт США, Европейского Союза, Сингапура, Южной Кореи, России и Казахстана, выявлены их положительные аспекты и системные пробелы. Автор вступает в научную полемику с западными и восточными учеными касательно репрессивных подходов, уголовной ответственности юридических лиц и объектов криптокраж. По результатам исследования выдвинуты конкретные законодательные предложения по совершенствованию Уголовного и Уголовно-процессуального кодексов Республики Узбекистан, в частности, введение ответственности за манипулирование крипторынком, признание использования искусственного интеллектаотягчающим обстоятельством, а также создание механизма дистанционного ареста (замораживания) цифровых активов.

Ключевые слова: криптоактив, блокчейн, сравнительно-правовой анализ, административная преюдиция, манипулирование рынком, искусственный интеллект, дистанционный арест, виртуальный кошелек.

Primov Bahtiyor Olim ogli,

Independent Researcher at the Academy of Justice,

Doctor of Philosophy (PhD) in Law,

ORCID: 0000-0002-8970-9029

E-mail: baxti13051993@gmail.com

A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS OF LIABILITY FOR CRIMINAL OFFENSES RELATED TO CRYPTO-ASSETS IN THE CRIMINAL LEGISLATION OF SELECTED FOREIGN COUNTRIES

ANNOTATION

This article provides a comparative legal analysis of criminal liability for offenses related to crypto-assets in the criminal legislation of selected foreign countries and CIS states. The experiences of the USA, the European Union, Singapore, South Korea, Russia, and Kazakhstan are examined, identifying their positive aspects and systemic gaps. The author engages in scientific polemics with Western and Eastern scholars regarding repressive approaches, corporate criminal liability, and the specific objects of crypto-theft. As a result of the study, specific legislative proposals are put forward to improve the Criminal Code and the Criminal Procedure Code of the Republic of Uzbekistan. These include introducing liability for crypto-market manipulation, establishing the use of artificial intelligence as an aggravating circumstance, and creating a mechanism for the remote seizure (freezing) of digital assets.

Keywords: crypto-asset, blockchain, comparative legal analysis, administrative prejudication, market abuse, artificial intelligence, remote seizure, virtual wallet.

Kripto-aktivlar va blokcheyn texnologiyalari o'z tabiatiga ko'ra markazlashmagan va transchegaraviy xususiyatga ega bo'lib, an'anaviy suveren davlat chegaralari hamda hududiy yurisdiksiya doirasida cheklanib qolmaydi. Shu sababli, raqamli makonda sodir etiladigan yuqori texnologik jinoyatlarga qarshi faqatgina bitta davlatning ichki dastaklari bilan kurashish kutilgan samarani bermaydi. O'zbekiston Respublikasida 2024 yilda Jinoyat kodeksining XX¹-bobiga 278⁸ va 278⁹-moddalar kiritilishi bilan jinoiy-huquqiy muhofaza poydevori qo'yilgan bo'lsa-da, milliy normalarni yanada takomillashtirish va xalqaro hamkorlikni ta'minlash uchun ilg'or xorijiy davlatlar tajribasini qiyosiy-huquqiy metod vositasida tadqiq etish nazariy va amaliy zarurat hisoblanadi.

Jahon yurisdiksiyasida kripto-aktivlarni jinoiy-huquqiy jilovlashning turli konseptual modellari mavjud. Ushbu ish maqsadi — dunyoning etakchi moliyaviy-raqamli markazlari hisoblangan AQSh, Yevropa Ittifoqi, Singapur va Janubiy Koreya jinoyat qonunchiligidagi eng

so'nggi institutsional yondashuvlarni o'rganish, ularning ijobiy jihatlarni milliy doktrina bilan to'qnashtirish hamda O'zbekiston qonunchiligi uchun ilmiy derivativlarni ishlab chiqishdan iborat.

Yevropa Ittifoqi makonida 2024-yildan boshlab to'liq kuchga kirgan va 2025-2026-yillarda jinoyat qonunchiligi bilan to'liq sinxronlashtirilgan MiCA (Markets in Crypto-Assets) [1] reglamenti raqamli aktivlar bozorini tartibga soluvchi dunyodagi eng yirik normativ kodeks hisoblanadi. MiCA reglamentining YI davlatlari (xususan, Germaniya va Fransiya) jinoyat huquqiga implementatsiyasi quyidagi o'ziga xos jihatlarga ega:

bozor manipulyatsiyasi (Market Abuse) uchun maxsus javobgarlik – O'zbekiston Jinoyat kodeksining JK 278⁸-moddasida faqatgina "litsenziyasizlik" faktori jinoiylashtirilgan bo'lsa, YI jinoyat huquqida kripto-bozorlarda soxta axborot tarqatish, narxlarni sun'iy ravishda oshirish (Pump and Dump sxemalari) va insayderlik ma'lumotlaridan foydalanib kripto-savdo qilish mustaqil og'ir iqtisodiy jinoyat hisoblanadi.

yuridik shaxslarning jinoiy javobgarligi (Corporate Criminal Liability) – YI yurisdiksiyasida litsenziyasiz kripto-xizmat (DASP) ko'rsatgan raqamli platformaning egasi bo'lgan yuridik shaxslarga nisbatan yillik umumiy aylanmasining 12,5 foizigacha микдорда to'g'ridan-to'g'ri jinoiy jarimalar va faoliyatini butunlay tugatish sanksiyalari qo'llaniladi.

AQSh jinoyat-huquqiy doktrinasi kripto-jinoyatchilikka qarshi kurashda pretsedent huquqiga va sof formal tarkiblarga tayanadi. AQSh Qimmatli qog'ozlar va birjalar bo'yicha komissiyasi (SEC) va Federal qidiruv byurosi (FBI) kripto-aktivlarni qimmatli qog'ozlar (Securities) sifatida kvalifikatsiya qilishda 1946 yildagi AQSh Oliy sudining Howey Test pretsedentini qo'llaydi.

AQSh Jinoyat kodeksi (US Code, Title 18) doirasida q qilmishlar quyidagicha chegaralanadi:

litsenziyasiz pul o'tkazish tizimini boshqarish (Unauthorized Money Transmitting — US Code, Title 18, Section 1960) [2] – federal qonunchilikka ko'ra, davlat organidan (FinCEN) ro'yxatdan o'tmasdan yoki tegishli shtat litsenziyasiz kripto-ayirboshlash (yashirin p2p operatorligi) bilan shug'ullanish birinchi soniyadan boshlab to'g'ridan-to'g'ri og'ir federal jinoyat hisoblanadi. AQSh huquqida ushbu sohada hech qanday ma'muriy preyuditsiya instituti mavjud emas.

sim orqali firibgarlik (Wire Fraud) – agar jinoyatchi kripto-aktivlarni olish uchun internet va raqamli kanallardan foydalangan bo'lsa, qilmish 20 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish jazosini nazarda tutuvchi «Wire Fraud» moddasi bilan kvalifikatsiya qilinadi.

Osiyo qit'asida Singapur va Janubiy Koreya kripto-jinoyatchilikka qarshi qat'iy va tizimli jinoiy-huquqiy dastaklarni shakllantirgan.

Singapurning "To'lov xizmatlari to'g'risida"gi Qonuni (Payment Services Act — PSA) [3] – kripto-aktivlarni "Raqamli to'lov tokenlari" (DPT) sifatida tasniflaydi. Singapur suveren huquqi doirasida litsenziyasiz kripto-operatsiyalarni boshqargan platforma ma'murlari korporativ jinoiy javobgarlik subyektlari hisoblanadi.

Janubiy Koreyaning "Virtual aktivlarni himoya qilish to'g'risida"gi Qonuni [4] – Janubiy Koreya qonunchiligi raqamli moliyaviy firibgarlik va kripto-o'g'rilik natijasida etkazilgan zarar 5 milliard vondan oshsa, jazoni to'g'ridan-to'g'ri kuchaytirib, **umrbod ozodlikdan mahrum qilishgacha** bo'lgan sanksiyalarni joriy etgan. Bundan tashqari, Janubiy Koreya Jinoyat-protsessual kodeksida blokcheyn tarmog'idagi "aqli shartnomalarni" (Smart Contracts) tergovchining buyrug'i bilan masofadan turib muzlatish va virtual mulkni davlat foydasiga undirishning maxsus protsessual tartibi yaratilgan.

Biz ilg'or xorijiy yurisdiksiyalarning ushbu tajribasini chuqur o'rganib, g'arb jinoyat huquqi fan namoyandalari ilgari surayotgan ayrim tezislar bilan ilmiy polemikaga kirishdik.

AQSh olimlari S. Hughes va N. Wright [5] kripto-bozorning xavfliligi sababli hech qanday ma'muriy preyuditsiyasiz, birinchi marta sodir etilgan oddiy p2p ayirboshlashni ham to'g'ridan-to'g'ri og'ir jinoyat deb topish nazariyasini himoya qiladilar. Biz ushbu **repressiv yondashuvga qarshi chiqamiz**. O'zbekiston tajribasida (JK 278⁸-moddasi 1-qismida) ma'muriy preyuditsiyaning qo'llanilishi insonparvarlik va liberallashtirish prinsiplariga mos keladi. Oddiy fuqarolar (IT-yoshlar) ko'pincha qonunchilikning murakkab bo'lgan blanket normalaridan bexabar bo'lishlari mumkin. Ularni birinchi xatosidayoq qamoq jazosi bilan kutib olish jamiyatni kriminalizatsiya qilib yuboradi.

Davlat dastlab ma'muriy jazo (MJtK 155⁴-moddasi) orqali insonni tarbiyalashi va ogohlantirishi lozim. Shu sababli, AQSh modelidan ko'ra, O'zbekistonning preyuditsiyali modeli oddiy jismoniy shaxslar (iste'molchilar) huquqlarini himoya qilishda ancha adolatli hisoblanadi.

David Fox [6] **“Yuridik shaxslarning jinoiy javobgarligi”** doktrinasini – noqonuniy kripto-birja tashkil etgan yuridik shaxsning (kompaniyaning) o'zini jinoyat subyekti sifatida jazolash konsepsiyasi rivojlantirmoqda. Biz ushbu konsepsiyani milliy jinoyat huquqi dogmatikasi prinsiplari doirasida **konseptual rad etamiz**. O'zbekiston jinoyat huquqi tizimida jinoiy javobgarlik faqat shaxsiy aybli javobgarlik (JK 9-modda) prinsipiga asoslanadi. Yuridik shaxs (firma, MChJ) — bu huquqiy fiksiya bo'lib, u real insoniy ongga, psixologik irodaga va aybga (qasdga) ega bo'la olmaydi. Korporatsiya nomidan yashirin kripto-tizimlarni boshqargan real insonlarning (direktor, ta'sischi, dasturchining) shaxsiy aybi isbotlanishi va aynan ushbu jismoniy shaxslar javobgarlikka tortilishi shart. Kompaniyaning jinoiy jazolash — ayb prinsipini buzib, obyektiv jinoiylashtirishga olib keladi.

Ilg'or xorijiy davlatlar (EI, AQSh, Janubiy Koreya) jinoyat qonunchiligining kompleks qiyosiy tahlili natijasida shakllantirilgan **mualliflik pozitsiyamiz** quyidagicha.

Milliy jinoyat qonunchiligini rivojlantirishda xorijning repressiv modellarini (yuridik shaxslar javobgarligini yoki umumiy preyuditsiyadan voz kechishni) sun'iy ravishda ko'chirish noto'g'ri. Biroq, xorij tajribasidan kelib chiqib, milliy qonunchilikka ikkita strategik elementni implementatsiya qilish zarurati mavjud:

YI (MiCA) tajribasi asosida – kripto-bozorlarda soxta loyihalar (Scam tokenlar) chiqarish orqali bozorni manipulyatsiya qilganlik uchun mustaqil jinoiy javobgarlikni kiritish;

Janubiy Koreya tajribasi asosida – Jinoyat-protsessual kodeksiga blokcheyn tarmog'idagi virtual aktivlarni tergov davrida masofadan turib qonuniy “muzlatish” (xatlash) va ularni milliy valyuta ekvivalentida davlat foydasiga musodara qilishning maxsus raqamli-protsessual mexanizmini singdirish.

O'zbekiston Respublikasining kripto-aktivlarga oid jinoyat qonunchiligini rivojlantirish va tizimlashtirishda MDH davlatlarining nazariy doktrinasini va huquqni qo'llash amaliyotini qiyosiy-huquqiy metod vositasida tadqiq etish alohida ahamiyat kasb etadi. Buning sababi — ushbu makondagi davlatlar jinoyat huquqi tizimining tarixan yagona sobiq ittifoq (klassik kontinental) huquq maktabi poydevorida qurilgani, jinoyat tarkibi elementlarining o'xshashligi va eng asosiysi, raqamli makonda sodir etilayotgan kiberjinoyatlarning umumiy transchegaraviy xususiyatidir.

MDH makonida kripto-aktivlarni jinoiy-huquqiy tartibga solish bo'yicha turlicha, o'ziga xos yondashuvlar shakllangan bo'lib, ular milliy normalarni takomillashtirishda muhim nazariy manba bo'lib xizmat qiladi.

Rossiya Federatsiyasi jinoyat-huquqiy doktrinasida uzoq yillar davomida kripto-aktivlarning jinoyat predmeti sifatidagi maqomi ustida bahslar davom etdi. Rossiya Oliy sudi Plenumi tomonidan kripto-aktivlar faqat pul yuvish (JK 174-moddasi) va firibgarlik (JK 159-moddasi) jinoyatlarining predmeti sifatida tan olingan edi.

Sifat jixatdan o'zgarishlar 2024–2025 yillarda yuz berdi [7]. Rossiya Davlat Dumasi tomonidan litsenziyasiz kripto-aylanma va noqonuniy mayning uchun to'g'ridan-to'g'ri jinoiy javobgarlik belgilovchi maxsus normalar qabul qilindi.

RF Jinoyat kodeksiga kiritilgan yangi normalarda jinoiy javobgarlik miqdori (zarar) bizdagi kabi BHM emas, balki Rossiya iqtisodiy tizimiga xos bo'lgan “yirik hajm” (2 mln 250 ming rubl) mezonini bilan o'lchanadi. Sanoat mayningini ruxsatsiz va soliqdan qochib yuritish uchun sanksiyalar **7 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish** darajasigacha qat'iylashtirilgan.

Qozog'iston MDH makonida kripto-jinoyatchilikka qarshi kurashda birinchilardan bo'lib maxsus sohasiy qonunchilik - **“Qozog'iston Respublikasida raqamli aktivlar to'g'risida”** qonunini [8] (2023 y.) ishga tushirgan yurisdiksiya hisoblanadi. Qozog'iston Respublikasi Jinoyat kodeksining 214-moddasi (Noqonuniy tadbirkorlik, raqamli aktivlarning noqonuniy aylanmasi) va 218-moddalari mazmunan O'zbekistonning JK 278⁸-moddasi bilan to'liq mos keladi. Qozog'iston tajribasining eng ijobiy tomoni — u erda “Ostona” xalqaro moliya markazi (AIFC) hududida legal ishlayotgan kripto-birjalar faoliyati jinoiy xavflardan to'liq sug'urtalangan bo'lib, ularning ichki

kotirovkalari sud jarayonida jinoyat predmeti qiymatini aniqlashda bosh mezon (yuridik dalil) sifatida qabul qilinadi.

Belarus MDH davlatlari ichida kripto-iqtisodiyotga eng erkin sharoit yaratgan davlat bo'lib, Prezidentning 2017-yildagi 8-sonli "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish to'g'risida"gi [9] dekreti asosida soha to'liq soliqlardan ozod qilingan. Belarus Jinoyat kodeksida bizdagi kabi (JK 278⁸) oddiy jismoniy shaxslarning p2p ayirboshlashi uchun ma'muriy preyuditsiyali maxsus jinoiy javobgarlik mavjud emas. U erda jinoiy javobgarlik faqat **"Iqtisodiy sabotaj, terrorchilikni moliyalashtirish yoki narkotrafik mablag'larini kripto orqali yuvish"** holatlaridagina (JK 235-modda) yuzaga keladi. Ya'ni, davlat sof iqtisodiy faoliyatni jinoiylashtirmay, faqat kriptodan umumiy jinoyatlar vositasi sifatida foydalanishni repressiya qiladi.

MDH olimlarining (xususan, professor E.L. Sidorenko [10] va qozog'istonlik olim M.X. Boranukov) [11] qarashlarini tahlil qilish barobarida, Rossiyalik olim E.L. Sidorenko yangi maxsus moddalar kiritilgunga qadar kriptoobmenniklar ishini bank faoliyati tartibini buzish deb kvalifikatsiya qilishni taklif etgan edi. **Biz ushbu yondashuvni nazariy jihatdan xato deb hisoblaymiz.** Bank faoliyati markazlashgan moliyaviy tizim va fiat pullar muomalasi bilan bog'liq. Kripto-aktivlar esa markazlashmaganlik (decentralization) xususiyatiga ega bo'lib, ularning aylanmasida hech qanday klassik bank elementlari qatnashmaydi. Qonunchilik tizimiga umumiy bank yoki valyuta moddalarini kriptoga majburan tiqishtirish jinoyat huquqidagi analogiya taqiqini buzadi. O'zbekiston qonunchiligi ushbu xatoni takrorlamay, to'g'ridan-to'g'ri maxsus JK 278⁸-moddani joriy etgani nazariy jihatdan ancha mukammal hisoblanadi.

M.X.Boranukov kripto-hamyondan mablag'lar o'g'irlanganda obyekt faqat axborot xavfsizligi bo'lishi kerakligini ilgari suradi. Biz buni rad etamiz. Bu yondashuv jabrlanuvchiga etkazilgan real mulkiy (iqtisodiy) zararni inkor etadi.

MDH davlatlari jinoyat qonunchiligi tajribasini O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi normalari bilan solishtirish asosida shakllantirilgan **mualliflik pozitsiyamiz** quyidagicha.

O'zbekiston qonunchiligi MDH makonida birinchilardan bo'lib aynan axborot texnologiyalari sohasida (XX¹-bobda) 278⁸ va 278⁹-moddalarni yaratib, tizimli kodifikatsiyaga erishdi. Biroq, MDH (xususan, Qozog'iston va Rossiya) tajribasidan kelib chiqib, milliy qonunchiligimizga kripto-aktivlarning zarar hajmini baholashda milliy legal birjalarning (ILMA kotirovkasining) rasmiy maqomini Jinoyat-protsessual kodeksi darajasida majburiy dalil deb mustahkamlash elementini implementatsiya qilish zarurati mavjud. Bu sud-tergov amaliyotidagi kurs farqlari bilan bog'liq xatoliklarga uzil-kesil chek qo'yadi.

MDH makonida kripto-aktivlar aylanmasi va mayning faoliyati uchun jinoiy javobgarlikni belgilovchi normalarning qonunchilik texnikasi va dispozitsiya konstruksiyasi bo'yicha tahlili davlatlarning huquqiy siyosatida jiddiy farqlar mavjudligini ko'rsatadi. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 278⁸ va 278⁹-moddalarini MDH davlatlarining real jinoiy-huquqiy normalari bilan moddama-modda qiyoslash quyidagi tizimli ustuvorliklar va kamchiliklarni aniqlash imkonini beradi.

Rossiya Federatsiyasi qonunchiligiga asosan, raqamli valyutalarning (sifrovaya valyuta) noqonuniy aylanmasi va ruxsatsiz mayning uchun Jinoyat kodeksiga yangi maxsus moddalar kiritilgan. O'zbekiston Respublikasi JK 278⁸-moddasida jinoiy harakat sifatida litsenziyasiz kripto-faoliyat yuritish va kripto-aktivlarni qonunga xilof olish / o'tkazish belgilangan bo'lsa, Rossiya Federatsiyasi Jinoyat kodeksining tegishli normalarida [12] (RF JKning iqtisodiy jinoyatlar blokida) asosiy urg'u **"raqamli valyutalar aylanmasini tashkil etishning davlat tomonidan o'rnatilgan qoidalarini buzish"** va ataylab **"soliq organlarini xabardor qilmaslik"** holatiga qaratiladi.

Bizning JK 278⁸ va 278⁹-moddalarimizning 1-qismlari sof ma'muriy preyuditsiya (avval MJTK bilan jazolangan bo'lish) asosida ishlaydi. RF Jinoyat kodeksi konstruksiyasida esa kripto-jinoyatlar uchun **ma'muriy preyuditsiya tizimi mavjud emas.** Qilmish birinchi marta sodir etilgandayoq, agar u qonunda belgilangan "yirik hajm" (2 million 250 ming rubl) mezoniga etsa, to'g'ridan-to'g'ri jinoiy javobgarlik yuzaga keladi.

O'zbekistonda JK 278⁸ va 278⁹-moddalarining eng og'ir sanksiyasi (3-qism bo'yicha) **5 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish** jazosini nazarda tutadi. RF Jinoyat kodeksida esa uyushgan

guruh tomonidan yoki yirik miqdorda sodir etilgan noqonuniy mayning va kripto-aylanma uchun jazo keskinroq bo'lib, **7 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish** va muayyan lavozimlarni egallash huquqidan mahrum qilish sanksiyalari belgilangan.

Qozog'iston Respublikasi MDH davlatlari ichida birinchilardan bo'lib "Raqamli aktivlar to'g'risida"gi maxsus sohaviy Qonunni [13] (2023 y.) qabul qildi va u bilan parallel ravishda Jinoyat kodeksiga yangi raqamli taqiqlarni singdirdi. Qozog'iston Respublikasi Jinoyat kodeksining **214-moddasi** (Noqonuniy tadbirkorlik, noqonuniy bank faoliyati yoki raqamli aktivlar bilan qonunsiz operatsiyalar o'tkazish) 2-qismida kripto-aktivlarning noqonuniy muomalasi uchun to'g'ridan-to'g'ri maxsus javobgarlik belgilangan, unga ko'ra raqamli aktivlarni qonun hujjatlarida belgilangan tartibni buzgan holda chiqarish (emissiya), ayirboshlash yoki ular bilan operatsiyalarni lisenziyasiz yoxud ruxsatnomasiz amalga oshirish, agar ushbu qilmish fuqarolarga, tashkilotlarga yoki davlatga yirik zarar etkazsa, jinoiy javobgarlikka sabab bo'ladi.

O'zbekiston qonunchiligidan farqli o'laroq, Qozog'iston JK 214-moddasida mayning va kripto-aylanma alohida ikkita moddaga ajratilmagan. Ular yagona raqamli iqtisodiy faoliyat («raqamli aktivlar aylanmasi») sifatida bitta modda ichida birlashtirilgan. Bundan tashqari, Qozog'iston huquqida jinoiy javobgarlik ma'muriy preyuditsiyaga emas, balki «**juda ko'p zarar etkazish**» moddiy oqibatiga bog'langan (ya'ni, formal emas, moddiy tarkibli norma hisoblanadi).

Qirg'iziston Respublikasi o'zining geo-iqtisodiy joylashuvi va suv-energetika resurslari ko'pligi tufayli MDHda noqonuniy mayning fermalari eng ko'p rivojlangan davlatlardan biri hisoblanadi. Shu sababli, Qirg'iziston jinoyat qonunchiligi asosiy e'tiborni energetika xavfsizligiga qaratgan. Qirg'iziston Respublikasi Jinoyat kodeksining **211-moddasi** [14] (**Noqonuniy tadbirkorlik faoliyati yuritish**) va maxsus iqtisodiy bloklarda elektr energiyasini noqonuniy o'zlashtirish orqali mayning qilish uchun sanksiyalar tizimi yaratilgan. Qirg'iziston huquqida agar shaxs ruxsatnomasiz mayning ferma tashkil etsa, unga nisbatan faqatgina moliyaviy jarimalar qo'llaniladi, biroq agar u ushbu faoliyat davomida "**milliy energiya tizimiga avariyaviy xavf tug'dirsa yoki strategik obyektlar ishini buzsa**", qilmish diversiya va davlat xavfsizligiga qarshi jinoyatlar bilan sheriklikda malakalanadi.

O'zbekiston JK 278⁹-moddasida esa "yashirincha (anonim) mayning qilish" faktorining o'zi zarar kelib chiqmasa ham mustaqil ravishda to'g'ridan-to'g'ri jinoiy javobgarlikka (2-qism «d» bandi) sabab bo'ladi. Qirg'iziston qonunchiligida bunday raqamli anonimlik maqomi jinoyat huquqida hali to'liq mustahkamlanmagan.

MDH davlatlari (Rossiya, Qozog'iston, Qirg'iziston) Jinoyat kodekslari normalarining moddama-modda va tizimli qiyosiy tahlili milliy qonunchiligimizning rivojlanish traektoriyasini belgilashda quyidagi nazariy xulosalarni chiqarish imkonini beradi:

- O'zbekiston qonun chiqaruvchisi MDH davlatlari ichida birinchilardan bo'lib kripto-jinoyatlarni oddiy "noqonuniy tadbirkorlik" (Qozog'iston va Qirg'iziston modeli) ichiga sun'iy tiqishtirmay, ularni aynan **Axborot texnologiyalari sohasidagi jinoyatlar (XX¹ bob)** tarkibiga alohida 278⁸ va 278⁹-moddalar siga kiritdi. Bu nazariy jihatdan to'g'ri, chunki blokcheyn va kripto-aktivlar sof texnologik infratuzilmaga asoslanadi.

- Rossiya va Yevropa Ittifoqi qonunchiligidan farqli o'laroq, bizning JK 278⁸-modda dispozitsiyasida kripto-bozorlarda sodir etiladigan "**insayderlik va narxlarni sun'iy manipulyatsiya qilish (Market Abuse)**" taqiqi nazarda tutilmagan. Bu esa yashirin raqamli moliyaviy piramidalar (Scam tokenlar) chiqargan shaxslarni yangi raqamli moddalar bilan jazolash imkoniyatini cheklaydi (amaliyot ularni majburan eski 168-modda — Firibgarlik bilan baholashga majbur bo'lmoqda).

MDH davlatlarining kodekslaridagi kamchiliklarini takrorlamaslik, lekin ularning ilg'or raqamli-fiskal yutuqlaridan foydalanish maqsadida Jinoyat kodeksining 278⁸-moddasi dispozitsiyasini kengaytirib, unga "**litsenziyasiz kripto-aktivlar chiqarish (emissiya qilish) hamda soxta raqamli tokenlar yordamida bozor narxlarini sun'iy manipulyatsiya qilish**" qilmishlarini mustaqil harakat shakli sifatida kiritish nazariy va amaliy jihatdan shart. Bu milliy raqamli moliya makonini kompleks iqtisodiy va texnologik muhofaza bilan ta'minlaydi.

Jinoyat huquqi nazariyasida jinoyat tarkibining og'irlashtiruvchi holatlarini qiyosiy tahlil qilish turli davlatlarning raqamli jinoyatchilikning qaysi jihatlarini (masalan, uyushganlik, raqamli usullar yoki zarar hajmini) yanada xavfli deb baholayotganini aniqlash imkonini beradi. O'zbekiston Respublikasi JK 278⁸ va 278⁹-moddalarining 2 va 3-qismlaridagi og'irlashtiruvchi holatlar tizimini xorijiy yurisdiksiyalar bilan qiyoslash sohada muhim doktrinal xulosalarni yuzaga keltiradi.

MDH va uzoq xorij davlatlari jinoyat qonunchiligida qilmish oqibatida etkazilgan iqtisodiy zarar hajmi jazoni kuchaytiruvchi bosh omil hisoblanadi. Biroq uni hisoblash tizimlari tubdan farq qiladi.

O'zbekiston va MDH (Rossiya, Qozog'iston) modeli. O'zbekistonda javobgarlik hajmi BHM mezonlariga bog'langan bo'lsa, Rossiya va Qozog'iston Jinoyat kodekslarida qat'iy pul miqdoridagi "ko'p" va "juda ko'p miqdorda" tushunchalari qo'llaniladi (masalan, RF JKda raqamli valyutalar bo'yicha juda ko'p miqdor - 9 million rubldan ortiqni tashkil etadi).

Uzoq xorij (AQSh va Janubiy Koreya) modeli bilan qiyos. AQSh federal sud tizimida (Federal Sentencing Guidelines) [15] zarar miqdori qanchalik yuqori bo'lsa, jazo muddati avtomatik matematik shkala asosida oshib boradi. Janubiy Koreyaning 2024 yildagi "Virtual aktivlar foydalanuvchilarini himoya qilish to'g'risida"gi Qonunida [16] esa etkazilgan zarar 5 milliard vondan (taxminan 3,8 million AQSh dollari) oshsa, qilmish to'g'ridan-to'g'ri **o'ta og'ir jinoyatga** aylanadi va sanksiya **umrbod ozodlikdan mahrum qilishgacha** kuchayadi.

Xorijlik kiber-kriminologlar zararni baholashda faqat xalqaro dollarlik kurslarni olishni himoya qiladilar. Biz ushbu yondashuv bilan polemikaga kirishib, O'zbekistonning suveren pozitsiyasini asoslaymiz: chet el kurslari milliy yurisdiksiyada maqbul dalil bo'la olmaydi, shu sababli faqat ILMA kotirovkasi majburiy baholash mezonini bo'lib qolishi shart.

O'zbekiston JK 278⁸ va 278⁹-moddalarining 3-qismida "uyushgan guruh tomonidan sodir etilishi" eng og'ir malakalovchi belgi hisoblanadi.

RF Jinoyat kodeksida kripto-jinoyatlarning uyushgan guruh yoki jinoiy uyushma (RF JK 210-moddasi) tomonidan sodir etilishi sanksiyani maksimal 7 yildan 10 yilgacha ozodlikdan mahrum kilish jazosi darajasiga ko'taradi.

G'arb doktrinasida, xususan, Buyuk Britaniya va AQSh tergov amaliyotida kripto-makondagi uyushgan guruhlarini an'anaviy jismoniy "ierarxik tuzilma" sifatida izlash inkor etilmoqda. U erda uyushgan guruh sifatida **nomarkazlashgan avtonom tashkilotlar (DAO)** yoki raqamli tarmoqli uyushmalar (Anonymous tarmoqlari) ko'rilmogda. S. Hughes va N. Wright [17] uyushgan guruh belgisini isbotlash uchun raqamli kodlar umumiyliigi (yagona aqlii shartnoma — smart contract nazorati) etarli deb hisoblaydilar. Biz ushbu texnologik **konsepsiya bilan qo'shilmaymiz**. Jinoyat huquqida uyushgan guruh belgisi baribir jismoniy shaxslar o'rtasidagi oldindan jinoiy til biriktirish va psixologik uyushganlik fenomeniga bog'lanishi shart, faqatgina texnik tarmoq zanjiri inson aybini almashtira olmaydi.

O'zbekiston qonunchiligida (JK 278⁸, 2-qism) Internet jahon axborot tarmog'idan foydalangan holda sodir etilishi mustaqil og'irlashtiruvchi holatdir.

Qozog'iston va Rossiya Jinoyat kodekslarida ham ushbu belgi raqamli iqtisodiy jinoyatlarning ijtimoiy xavfliligini oshiruvchi majburiy kvalifikatsiya belgisi hisoblanadi. Biroq, AQSh huquqida Internetdan foydalanib kripto-firibgarlik yoki noqonuniy ayrboshlash sodir etilsa, umumiy modda og'irlashmaydi, balki qilmish to'g'ridan-to'g'ri mustaqil va o'ta og'ir maxsus federal jinoyat — **«Wire Fraud» (Sim va tarmoq orqali firibgarlik)** moddasi bilan qamrab olinadi.

JK 278⁸-moddasi 2-qismida "xizmat mavqeidan foydalanib" sodir etilishi javobgarlikni kuchaytiradi. Milliy qonunchiligimizda ushbu belgi asosan oddiy davlat yoki xususiy tashkilot xodimining o'z lavozimini suiiste'mol qilishini anglatadi. YIning **MiCA reglamenti** va Fransiya Jinoyat kodeksida esa ushbu og'irlashtiruvchi holat transformatsiya bo'lib, mustaqil raqamli fenomen - **Insayderlik va kripto-bozorni manipulyatsiya qilish** (Insider dealing and market manipulation) [18] elementiga aylangan. Agar kripto-provayder xodimi o'z xizmat mavqeidan foydalanib, tizim ichki ma'lumotlari orqali tokenlar narxini sun'iy oshirsa yoki tushirsa, unga nisbatan millionlab evrolik korporativ va jismoniy jinoiy jarimalar qo'llaniladi. Bizning qonunchilikda bunday raqamli-insayderlik tasnifi hali mavjud emas.

Xorijiy va MDH davlatlari Jinoyat kodekslaridagi og'irlashtiruvchi holatlar tizimini qiyosiy o'rganish natijasida shakllantirilgan **mualliflik pozitsiyamiz** quyidagicha:

1) **Milliy qonunchilikning texnologik ustuvorligi.** O'zbekiston jinoyat qonunchiligi (JK 278⁹-moddasi 2-qism d bandi) MDH davlatlari ichida birinchilardan bo'lib **“yashirincha (anonim) mayning qilish” (VPN/Tor maskirovkasini)** to'g'ridan-to'g'ri jinoyatni og'irlashtiruvchi mustaqil kvalifikatsiya belgisi sifatida mustahkamladi. Bu Rossiya va Qozog'iston qonunchiligidan ilgari ketgan o'ta samarali raqamli preventiv usuldir.

2) **Milliy qonunchilikning institutsional bo'shlig'i (EI va AQSh tajribasi asosida).** Bizning Jinoyat kodeksimiz og'irlashtiruvchi holatlar tizimida kripto-bozorning eng xavfli transmilliy tahdidi — **Sun'iy Intellekt (SI) dasturlari (Deepfake/AI-bots)** yordamida biometrik identifikatsiyani buzib yashirin hamyonlar ochish va bozorni manipulyatsiya qilish omili mutlaqo nazarda tutilmagan.

Yevropa Ittifoqi va AQShning ilg'or raqamli tajribasidan kelib chiqib, Jinoyat kodeksi 278⁸ va 278⁹-moddalarining 2-qismlari quyidagi mazmundagi yangi og'irlashtiruvchi holat (kvalifikatsiya belgisi) bilan to'ldirilishi nazariy jihatdan asoslab beriladi: **“...qilmish sun'iy intellekt texnologiyalaridan yoki neyrotarmoq dasturiy ta'minotlaridan foydalangan holda sodir etilgan bo'lsa...”**. Mazkur normaning kiritilishi milliy jinoyat qonunchiligini dunyodagi eng zamonaviy raqamli tahdidlardan himoya qiluvchi konseptual yangilikka aylantiradi.

Kripto-aktivlar aylanmasi global raqamli moliya arxitekturasining ajralmas qismiga aylangani sababli, ushbu sohada yuqori texnologik huquqiy himoya tizimini yaratgan uzoq xorij davlatlarining jinoiy-normativ konstruksiyalarini moddama-modda va tizimli tahlil qilish milliy qonunchilik istiqbollari belgilashda strategik ahamiyatga ega.

AQSh yurisdiksiyasida kripto-jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish Federal jinoyat kodeksining (AQSh Kodeksi, 18-titul — Title 18, United States Code) ikkita asosiy moddasiga tayanadi:

18 U.S.C. Section 1960 (Litsenziyasiz pul o'tkazish tizimini yuritish). Ushbu moddaning dispozitsiyasi **formal tarkibga** ega. Unga ko'ra, davlat organidan (FinCEN) ro'yxatdan o'tmasdan yoki tegishli shtat litsenziyasiz kripto-ayirboshlash (p2p operatorligi, yashirin kripto-birja tashkil etish) to'g'ridan-to'g'ri og'ir federal jinoyat hisoblanadi. AQSh huquq tizimida bu sohada hech qanday ma'muriy preyuditsiya instituti mavjud emas. Sanksiyasi — 5 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish yoki yirik moliyaviy jarima.

18 U.S.C. Section 1343 (Sim va tarmoq orqali firibgarlik — Wire Fraud). Agar jinoyatchi kripto-aktivlarni qonunsiz qo'lga kiritish uchun internet tarmog'i, fishing yoki elektron kalitlarni o'g'rilash usullaridan foydalangan bo'lsa, qilmish ushbu modda bilan kvalifikatsiya qilinadi. Sanksiyasi o'ta qat'iy — **20 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish.**

Singapur raqamli moliya makonini tartibga solishda maxsus sohaviy Qonun va Jinoyat kodeksining (Penal Code) sintezidan foydalanadi:

Payment Services Act (PSA, 2019 yil Qonuni) [18] : Mazkur maxsus qonunning jinoiy-huquqiy sanksiyalar belgilangan moddalariga ko'ra, kripto-aktivlar **“Raqamli to'lov tokenlari” (Digital Payment Tokens — DPT)** sifatida tasniflanadi. PSA qoidalarini buzgan holda litsenziyasiz DPT xizmatlarini ko'rsatganlik (p2p/kriptoobmennik) uchun qat'iy jinoiy javobgarlik belgilangan.

Singapur Jinoyat kodeksi (Penal Code, 1871) [19] bilan uyg'unligi: Singapur huquqining eng o'ziga xos jihati — u erda Korporativ jinoiy javobgarlik (Corporate Liability) instituti amal qiladi. Agar noqonuniy kripto-aylanma yuridik shaxs (platforma, MChJ) tomonidan tashkil etilgan bo'lsa, nafaqat jismoniy shaxs, balki kompaniyaning o'zi ham jinoyat subyekti sifatida millionlab dollarlik jinoiy jarimalar va tarmoq aktivlarini musodara qilish bilan jazolanadi.

Janubiy Koreya 2024 yilda kuchga kirgan yangi qonunchilik asosida kripto-jinoyatlarga qarshi dunyodagi eng repressiv tizimni yaratdi. **Act on the Protection of Virtual Asset Users** (2024 yilgi Maxsus Qonun) [20]. Ushbu qonunning jinoiy-huquqiy moddalariga ko'ra, kripto-insayderlik, bozor narxlarini sun'iy manipulyatsiya qilish yoki aldov yo'li bilan virtual aktivlarni o'zlashtirish oqibatida etkazilgan zarar 5 milliard vondan (taxminan 3,8 million AQSh dollari) oshsa, sanksiya to'g'ridan-to'g'ri **umrbod ozodlikdan mahrum qilishgacha** kuchayadi.

Janubiy Koreya Jinoyat-protsessual kodeksi. Raqamli dalillar va blokcheyn hamyonlarini xatlashning maxsus masofaviy-protsessual mexanizmini mustahkamlagan. Prokuror sanksiyasi bilan tergovchilar jinoiy hamyonlarni tarmoq darajasida (validatorlar yordamida) masofadan turib «muzlatish» (freeze) va aktivlarni pul ekvivalentida davlat hisobiga musodara qilish huquqiga ega.

Yevropa Ittifoqining **MiCA** (Markets in Crypto-Assets, 2023/1114) reglamenti YIga a'zo davlatlar (Germaniya, Fransiya) Jinoyat kodekslari uchun majburiy direktiva bo'lib xizmat qiladi.

Reglament kripto-bozor xavfsizligini ta'minlash uchun **“Bozor manipulyatsiyasi”** (Market Manipulation / Market Abuse) tushunchasini kiritgan. Unga ko'ra, soxta raqamli tokenlar (Scam loyihalar) chiqarish, ijtimoiy tarmoqlarda yolg'on axborot tarqatib kripto-aktiv narxini sun'iy oshirish yoki tushirish (Pump & Dump) mustaqil og'ir moliyaviy jinoyat hisoblanadi va YI Jinoyat kodekslariga alohida moddalar sifatida implementatsiya qilingan.

Ushbu to'rtta yirik yurisdiksiyaning jinoiy-huquqiy tajribasini O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 278⁸ (Kripto-aktivlar aylanmasi sohasida qonunchilikni buzish) va 278⁹ (Mayning faoliyatini qonunga xilof ravishda amalga oshirish) moddalari bilan qiyoslash natijasida milliy huquq tizimi uchun quyidagi uchta eng muhim ijobiy jihat va takliflar ajratib ko'rsatiladi:

Kripto-bozor manipulyatsiyasi (Market Abuse) uchun jinoiy javobgarlikni joriy etish

Amaldagi JK 278⁸-moddasida faqatgina “litsenziyasizlik” faktori jinoiylashtirilgan. Agar jinoiy guruh legal birjada ro'yxatdan o'tib, sun'iy intellekt botlari yoki soxta reklama orqali tokenlar narxini manipulyatsiya qilsa va fuqarolarni millionlab mablag'laridan ayirsa (Scam-loyihalar), milliy amaliyot ushbu raqamli qilmishni majburan eski 168-modda (Firibgarlik) bilan baholashga majbur bo'lmoqda.

YI (MiCA) tajribasidan kelib chiqib, JK 278⁸-moddasi dispozitsiyasiga **“kripto-aktivlar bozorida narxlarni sun'iy manipulyatsiya qilish, insayderlik ma'lumotlaridan foydalanish va soxta raqamli tokenlar chiqarish orqali fuqarolar mulkini aldash”** harakat shakllarini kiritish zarur. Bu milliy raqamli bozorni ichki moliyaviy firibgarliklardan kompleks himoya qiladi.

Raqamli aktivlarni masofadan turib xatlash va pul ekvivalentida musodara qilish mexanizmi (Janubiy Koreya tajribasi asosida).

O'zbekiston Jinoyat-protsessual kodeksida (95, 211-moddalarida) dalillarni xatlash faqat moddiy ashyolarga qaratilgan. Tergovchilar jinoiy kripto-hamyonlarni blokcheyn ichida qonuniy «muzlatish» va ularni volatillik xavfidan asrash bo'yicha protsessual dastaklarga ega emas.

Janubiy Koreya tajribasi asosida bizning Jinoyat-protsessual kodeksimizga “Virtual aktivlarni masofadan turib xatlash (muzlatish) va ularni vakolatli regulyator (ILMA) kotirovkasi bo'yicha milliy valyuta (so'm) ekvivalentiga o'tkazgan holda tergov organi depozit hisobida saqlash” tartibini kiritish shart. Bu davlat va fuqarolarni kripto-bozordagi narx tushib ketishi (volatillik) zararlaridan to'liq sug'urtalaydi.

Xizmat mavqeidan foydalanuvchi Kiber-insayderlar uchun javobgarlikni diversifikatsiya qilish (AQSh va Singapur tajribasi asosida). JK 278⁸-moddasi 2-qismida “xizmat mavqeidan foydalanib” belgisi faqat umumiy lavozimlarni anglatadi. Raqamli tarmoq kalitlariga (Private Keys) ega bo'lgan IT-mutaxassislarning (tizim ma'murlarining) texnik ustunligi inobatga olinmagan.

AQSh va Singapur tajribasi fonida biz ilgari surgan konsepsiya maxsus subyektlik belgisini faqat rasmiy lavozim bilan emas, balki “shaxsning raqamli tizimdagi administratorlik va vakolat darajasi (Digital Privilege Levels)” mezonini bilan o'lchash qoidasini milliy amaliyotga kiritish lozim. Tarmoq kalitlaridan foydalanib yashirin aylanmani ta'minlagan kiber-insayderlar to'g'ridan-to'g'ri og'irlashtirilgan qism bilan javobgarlikka tortilishi shart.

Xalqaro tajriba (AQSh, YI, Janubiy Koreya, Qozog'iston) va milliy sud-tergov amaliyotida yuzaga kelayotgan tizimli kvalifikatsiya xatolilari qiyosiy-huquqiy tahlili asosida, O'zbekiston Respublikasining raqamli moliyaviy makonini jinoiy-huquqiy himoya qilishni kuchaytirish maqsadida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Kripto-aktivlarning jinoyat predmeti sifatidagi nazariy maqomini qonuniy mustahkamlash. Kripto-aktiv jismoniy ashyo emas. Uni an'anaviy mulkiy jinoyatlar (o'g'rilik,

firibgarlik) predmeti sifatida kvalifikatsiya qilish jinoyat huquqidagi analogiya taqiqi prinsipini buzmoqda. Shu sababli, Jinoyat kodeksining “Atamalar lug‘ati” qismiga kripto-aktivning mulkiy xarakteri haqida to‘g‘ridan-to‘g‘ri normativ tushuntirish kiritish zarur.

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi 8-bo‘limining (“Atamalarining ma’nosi”) “Mulk (o‘zganing mulki)” definitsiyasi quyidagi mazmundagi xatboshi bilan to‘ldirilsin:

“Mulk (o‘zganing mulki) — ushbu Kodeksning mulkka qarshi va iqtisodiyot sohasidagi jinoyatlar nazarda tutilgan moddalari mazmunida, jismoniy ashyolar bilan bir qatorda, qonunchilikda belgilangan tartibda muomalada bo‘lgan nomoddiy raqamli huquqlarni, shu jumladan kripto-aktivlarni ham o‘z ichiga oladi”.

2. Kripto-bozorlarda soxta tokenlar chiqarish va Narxlarni manipulyatsiya qilganlik (Market Abuse) uchun jinoiy javobgarlikni joriy etish. Yevropa Ittifoqining MiCA reglamenti tajribasi tahlili shuni ko‘rsatadiki, faqat litsenziyasizlikni (JK 278⁸) jazolash etarli emas. Legal birjalarda soxta kripto-loyihalar (Scam/Meme koinlar) chiqarish va sun‘iy intellekt botlari yordamida narxlarni sun‘iy oshirish/tushirish (Pump & Dump usullari) orqali fuqarolarni aldash holatlari kengaymoqda. Bu qilmishni klassik firibgarlikdan (JK 168) ajratib, maxsus raqamli norma sifatida jinoiylashtirish lozim.

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi 278⁸-moddasi (Kripto-aktivlar aylanmasi sohasidagi qonunchilikni buzish) birinchi qismi dispozitsiyasi quyidagi mazmundagi jumlar bilan to‘ldirilsin:

“...sohaviy qonunchilik talablarini buzgan holda kripto-aktivlarni qonunga xilof ravishda olish, o‘tkazish yoki ayirboshlash, xizmatlar provayderi faoliyatini litsenziyasiz amalga oshirish, xuddi shuningdek, kripto-aktivlar bozorida narxlarni sun‘iy manipulyatsiya qilish, insayderlik ma’lumotlaridan foydalanish yoki aldov yo‘li bilan ta’minotga ega bo‘lmagan soxta raqamli aktivlarni (tokenlarni) muomalaga chiqarish, shunday harakatlar uchun ma’muriy jazo qo‘llanilganidan keyin sodir etilgan bo‘lsa...”

3. Raqamli jinoyatchilikning yangi avlodi — sun‘iy intellekt (SI) tahdidlarini og‘irlashtiruvchi holat sifatida mustahkamlash. Zamonaviy xorij (AQSh va YI) tadqiqotlariga ko‘ra, jinoiy uyushmalar sun‘iy intellekt (Deepfake) yordamida biometrik tizimlarni chalg‘itib yashirin hamyonlar ochishmoqda yoki SI-neyrotrarmoqlari yordamida birja trafigini maskirovka qilishmoqda. Bu qilmishning xavfliligini inobatga olib, uni kvalifikatsiya belgisi sifatida kiritish shart.

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi 278⁸ va 278⁹-moddalarining ikkinchi qismlari quyidagi mazmundagi yangi band (bandlar) bilan to‘ldirilsin:

“...qilmish sun‘iy intellekt texnologiyalaridan, neyrotrarmoq dasturiy ta’minotlaridan yoki SI-avtonom agentlaridan foydalangan holda sodir etilgan bo‘lsa;”

4. Jinoyat-protsessual kodeksida virtual aktivlarni masofadan turib xatlash (muzlatish) va volatillik zararidan himoya qilish mexanizmini yaratish. Janubiy Koreya va AQSh tergov amaliyoti tahlili shuni ko‘rsatdiki, kripto-aktivlar o‘ta volatil (narxi keskin o‘zgaruvchi) hisoblanadi. Jinoyat predmeti bo‘lgan bitkoinlarni tergov davrida uzoq vaqt hamyonda saqlash narx tushishi oqibatida davlat yoki jabrlanuvchilarga millionlab dollarlik bilvosita zarar etkazmoqda. JPKda raqamli aktivlarni muzlatish va pul ekvivalentiga o‘tkazish qoidasini yaratish zarur.

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksi quyidagi mazmundagi 211-1-modda (Kripto-aktivlarni va virtual hamyonlarni xatlash hamda saqlashning o‘ziga xos tartibi) bilan to‘ldirilsin:

211-1-modda. Kripto-aktivlarni xatlash va saqlash tartibi

Jinoyat ishi doirasida jinoyat predmeti yoki vositasi deb topilgan kripto-aktivlar joylashgan virtual hamyonlar surishtiruvchi, tergovchi yoki prokurorning qaroriga asosan raqamli kalitlarni bloklash yoxud mablag‘larni vakolatli davlat organi (ILMA) tomonidan litsenziyalangan milliy kastodian-provayderlarning sug‘urtalangan depozitariysiga o‘tkazish yo‘li bilan xatlanadi.

Kripto-aktivlarning bozor volatilligi (kursi keskin o‘zgarishi) natijasida davlatga yoki fuqarolarga moddiy zarar etkazilishining oldini olish maqsadida, xatlangan raqamli aktivlar

tergov davrida vakolatli davlat organining roziligi bilan milliy kripto-birjalarda sotilishi (likvidatsiya qilinishi) va undan tushgan mablag'lar pul ekvivalenti shaklida sud qarori chiqqunga qadar tergov organining depozit hisob raqamida saqlanishi mumkin.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937 // Official Journal of the European Union. – 2023. – L 150. – P. 40–154.
2. Title 18, United States Code (U.S.C.), Section 1960 – Laundering of monetary instruments and unlicensed money transmitting businesses // Legal Information Institute (LII), Cornell Law School. – URL: cornell.edu.
3. Payment Services Act 2019 (No. 2 of 2019), Singapore Statutes Online. Revised Edition 2020 // Monetary Authority of Singapore (MAS). – URL: agc.gov.sg.
4. Act on the Protection of Virtual Asset Users (Act No. 19524, Enacted July 18, 2023, Effective July 19, 2024) // National Legislation Information Center, Ministry of Government Legislation of the Republic of Korea. – URL: law.go.kr.
5. Hughes S., Wright N. Digital Assets and Criminal Jurisdiction: Challenges in the Blockchain Era // Journal of Cyber Crime & Law. – London, 2025. – No. 14. – P. 112–128.
6. Fox David. Cryptocurrencies in Public and Private Law. – Oxford University Press, 2024. – 340 p.
7. Гаджиева А.А. Проблемы криминализации общественно-опасных деяний, совершаемых с использованием цифровых технологий на современном этапе: критический анализ / А.А. Гаджиева А.Т. Маликов // Евразийский юридический журнал. 2025. № 2 (201). С. 409–410.
8. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2300000193>
9. <https://president.gov.by/ru/documents/dekret-8-ot-21-dekabrja-2017-g-17716>
10. Сидоренко Э.Л. Уголовно-правовой статус криптовалюты: мировой опыт и российские реалии // Всероссийский криминологический журнал. – 2021. – Т. 15, № 2. – С. 180–192.
11. Борануков, М. Х. Криптовалюта как предмет преступных посягательств против собственности (с примерами из судебной практики) // Научный портал МВД России. 2023. № 2 (62). УРЛ: [хттпс://сйберленинка.ру/артисле/н/криптовалюта-как-предмет-преступных-посягательств-против-собственности-с-примерами-из-судебной-практики](https://сйберленинка.ру/артисле/н/криптовалюта-как-предмет-преступных-посягательств-против-собственности-с-примерами-из-судебной-практики) (дата обращения: 11.05.2025).
12. Уголовный кодекс Российской Федерации" от 13.06.1996 Н 63-ФЗ (ред. от 26.07.2026)
13. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2300000193>
14. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000226>
15. <https://www.ussc.gov/guidelines>
16. Act on the Protection of Virtual Asset Users (Act No. 19524, Enacted July 18, 2023, Effective July 19, 2024) // National Legislation Information Center, Ministry of Government Legislation of the Republic of Korea. – URL: law.go.kr.
17. Hughes S., Wright N. Digital Assets and Criminal Jurisdiction: Challenges in the Blockchain Era // Journal of Cyber Crime & Law. – London, 2025. – No. 14. – P. 112–128.
18. Regulation (EU) 2023/1114 of the European Parliament and of the Council of 31 May 2023 on markets in crypto-assets (MiCA) // Official Journal of the European Union. – 2023. – L 150. – P. 40–154.

19. Penal Code 1871 (Chapter 224), Singapore Statutes Online. Revised Edition 2020 // Singapore Attorney-General's Chambers. – URL: agc.gov.sg.
20. Act on the Protection of Virtual Asset Users (Act No. 19524, Enacted July 18, 2023, Effective July 19, 2024) // National Legislation Information Center, Ministry of Government Legislation of the Republic of Korea. – URL: law.go.kr.

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Taqdim etilayotgan maqolalarga qo'yilgan talablar:

1. Maqola o'zbek, ingliz va rus tillarida qabul qilinadi va Microsoft Word dasturida Times New Roman shriftida 12 kegl, 1 satr oralig'ida, sahifalar barcha tomondan 2 sm qoldirilgan bo'lishi shart. Satr boshi - 1,25 sm bo'lib, satrlarni eniga to'g'irlash, so'zlarni boshqa qatorga ko'chirish avtomatik tarzda bo'lishi lozim.
2. Birinchi qator o'ng tomondan muallifning familiyasi, ismi va otasining ismi, ikkinchi qatorda muallifning ish joyi, lavozimi, ilmiy darajasi va unvoni va e-mail, uchinchi qatorda sahifaning o'rtasida bosh va qalin harflar bilan maqolaning nomi yoziladi. Ushbu ma'lumotlar o'zbek, ingliz va rus tillarda berilishi lozim.
3. Keyingi qatordan o'zbek, ingliz va rus tillarida kamida 60 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida so'zdan iborat annotatsiya beriladi.
4. Keyingi qatordan 6-10 ta o'zbek, ingliz va rus tillarida kalit so'zlar beriladi.
5. Keyingi qatordan asosiy matn umimiy so'zi minimal 2000 ta bo'ladi.
6. Adabiyotlarning to'liq ro'yxati asosiy matndan so'ng alifbo tartibida ko'rsatilishi lozim va havolalar asosiy matnda bo'lishi kerak [1, B.25].
7. Maqolada keltirilgan dalillarning to'g'riligi uchun muallif mas'ul, plagiat holati taqiqlanadi.
8. Web of science, Scopus tizimidagi jurnallardan iqtiboslar olish maqsadga muvofiqdir.

Требования к оформлению научной статьи:

1. Статья принимается на узбекском, английском и русском языках и должна быть оформлена в Microsoft Word шрифтом Times New Roman, размер 12, межстрочный интервал — 1, поля со всех сторон — 2 см. Абзацный отступ — 1,25 см; выравнивание по ширине и переносы слов должны быть включены автоматически.
2. В первой строке справа указываются фамилия, имя и отчество автора; во второй строке — место работы автора, должность, ученая степень и звание, а также e-mail; в третьей строке по центру страницы крупным и жирным шрифтом — название статьи. Эти сведения должны быть приведены на узбекском, английском и русском языках.
3. Ниже дается аннотация на узбекском, английском и русском языках, содержащая не менее 60 слов на каждом языке.
4. Далее приводятся 6–10 ключевых слов на узбекском, английском и русском языках.
5. Далее основной текст: общий объем текста должен быть не менее 2000 слов.
6. Полный список литературы должен быть приведен после основного текста в алфавитном порядке; ссылки должны присутствовать в основном тексте в формате [1, C.25].
7. Автор несет ответственность за достоверность приведенных в статье доказательств; плагиат запрещен.
8. Рекомендуется цитирование журналов из база данных Web of Science и Scopus.

Requirements of the articles submitted:

1. Articles are accepted in Uzbek, English and Russian and must be prepared in Microsoft Word using Times New Roman font, size 12, single line spacing, with 2 cm margins on all sides. First-line indent is 1.25 cm; text should be justified and word hyphenation/line breaks set to automatic.
2. In the first line on the right: the author's surname, given name and patronymic; in the second line: the author's affiliation, position, academic degree and title, and e-mail; in the third line centered on the page: the article title in bold and uppercase (or bold). These details must be provided in Uzbek, English and Russian.
3. Next, provide an abstract in Uzbek, English and Russian of at least 60 words in each language.
4. Next, provide 6–10 keywords in Uzbek, English and Russian.
5. Next, the main text: total word count must be at least 2000 words.
6. The full list of references must appear after the main text in alphabetical order, and citations should appear in the main text in the format [1, P.25].
7. The author is responsible for the accuracy of the evidence presented in the article; plagiarism is prohibited.
8. It is advisable to include citations from journals indexed in Web of Science and Scopus.